

Ana Hatlarıyla Ortaöğretimde Felsefe Grubu Öğretimi

Editör: Faruk MANAV

2. Baskı

Editör: Doç. Dr. Faruk MANAV

ANA HATLARIYLA ORTAÖĞRETİMDE FELSEFE GRUBU ÖĞRETİMİ

ISBN 978-625-7228-64-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Aralık 2020, Ankara

2. Baskı: Ekim 2022, Ankara

Yayın-Proje: Ferdi Akkaya

Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Ortaöğretim alan öğretmenlikleri içerisinde felsefe, mantık, sosyoloji ve psikoloji derslerinin bir araya gelerek oluşturduğu felsefe grubu alanı, bu özelliğinin yanı sıra, bu derslerin etkili ve verimli bir şekilde öğretilmesi/öğrenilmesi sonucunda sağlayacağı yararlarla da özel bir konuma sahiptir. Elbette her dersin yarar/yararlar ekseninde değerlendirilmesi doğru olmayabilir. Ancak felsefe grubu derslerinin genel bir bilgi kazandırmanın dışında her öğrenciyi insanî özellikler açısından her anlamda geliştirme potansiyeli taşımasına bağlı olarak gerek bireysel gerekse toplumsal ölçekte yararlar sağladığı söylenebilir. Söz gelimi, kişinin kendini tanıması, toplumu tanıması, başkalarıyla sağlıklı iletişim kurması ve onları anlaması, insana insan olarak değer vermesi, her anlamda bilinçli bir birey olması, düşünme ve sorgulama becerisine sahip olan ve aklını iyi yöneten bir insan olması gibi özelliklerin ya da niteliklerin bu kapsamda değerlendirilmesi mümkündür.

İşte bu kitap, entelektüel ve insanî yararları ile belirginleşen felsefe grubu derslerinin öğretiminin nasıl yapılacağına ya da yapılması gerektiğine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Bu amacın gerçekleşmesine aracı olan başta değerli bölüm yazarları olmak üzere, Pegem Akademi çalışanlarına ve sevgili Servet Sarıkaya'ya teşekkür ederim.

Doç. Dr. Faruk MANAV

Editör

Nevşehir, 2020

Bölümler ve Yazarları

Editör: Doç. Dr. Faruk MANAV

ORCID No: 0000-0002-4588-7886

1. KISIM: FELSEFE ÖĞRETİMİ

1. Bölüm: Felsefe Öğretimine Giriş

Prof. Dr. Emel KOÇ - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6358-0581

2. Bölüm: Felsefe Öğretiminin Tarihçesi ve Uygulanan Felsefe Dersi Öğretim Programlarının Yapısı

Arş. Gör. Dr. Ömer KIZILTAN - Çukurova Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6582-3989

3. Bölüm: Öğretim Stratejileri, Yöntem ve Teknikleri Açısından Felsefe Öğretimi

Prof. Dr. Mehmet Ali DOMBAYCI - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2428-8884

S. Gülay DOĞRU - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1818-5376

4. Bölüm: Felsefe Dersi Öğretiminde Uygulanabilecek Etkinlik Örnekleri

Prof. Dr. Mehmet Ali DOMBAYCI - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2428-8884

Fahri KARS - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7095-1456

2. KISIM: MANTIK ÖĞRETİMİ

1. Bölüm: Mantık Öğretimine Giriş

Doç. Dr. Dilek BAŞERER - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7098-3645

2. Bölüm: Mantık Öğretiminin Tarihçesi ve Uygulanan Mantık Dersi Öğretim Programlarının Yapısı

Doç. Dr. Dilek BAŞERER - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7098-3645

3. Bölüm: Mantık Öğretiminde Öğretim Stratejileri, Yöntemleri, Teknikleri ve Oyunlar

Doç. Dr. Ekrem Ziya DUMAN- Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1965-1378

Aylin ARSLAN- Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3372-2109

4. Bölüm: Mantık Dersi Öğretiminde Uygulanabilecek Etkinlik Örnekleri

Doç. Dr. Ekrem Ziya DUMAN - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1965-1378

Aylin ARSLAN - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3372-2109

3. KISIM: SOSYOLOJİ ÖĞRETİMİ

1. Bölüm: Sosyoloji Öğretimine Giriş

Prof. Dr. Beyhan ZABUN - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8974-9103

2. Bölüm: Sosyoloji Öğretimin Tarihçesi ve Uygulanan Sosyoloji Dersi Öğretim Programlarının Yapısı

Prof. Dr. Beyhan ZABUN - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8974-9103

3. Bölüm: Ortaöğretim Sosyoloji Ders Kitaplarında Türkçe Sosyoloji Terminolojisinin Gelişimi

Prof. Dr. Beyhan ZABUN - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8974-9103

4. Bölüm: İlke, Strateji, Yöntem ve Teknikler ile Değerlendirme Açısından Sosyoloji Öğretimi

Nebile EROĞUL- Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8099-5559

5. Bölüm: Etkinlik Örnekleri ve Ölçme Değerlendirme Boyutları ile Sosyoloji Öğretimi

Nebile EROĞUL- Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8099-5559

4. KISIM: PSİKOLOJİ ÖĞRETİMİ

1. Bölüm: Psikoloji Öğretimine Giriş

Doç. Dr. Dilek BAŞERER - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7098-3645

2. Bölüm: Psikoloji Öğretiminin Tarihçesi ve Uygulanan Programların Yapısı

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep BAŞERER BERBER - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5422-8532

3. Bölüm: Psikoloji Öğretiminde Kullanılan Öğretim Stratejileri, Yöntem ve Teknikleri

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep BAŞERER BERBER - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5422-8532

4. Bölüm: Psikoloji Öğretiminde Kullanılabilecek Etkinlik Örnekleri

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep BAŞERER BERBER - Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5422-8532

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. KISIM: FELSEFE ÖĞRETİMİ

1. BÖLÜM FELSEFE ÖĞRETİMİNE GİRİŞ

(s. 3-16)

Felsefe Nedir?.....	3
Felsefenin Gerekliği.....	8
Felsefe Eğitiminin/Öğreniminin Sağladığı Kazanımlar	8
Bütünsel Bir Bakış Açısı	8
İlkeli Bir Yaşam.....	9
Etik İlkeleri Kavrama	9
Etkili İletişim Becerileri.....	10
Bireysel ve Toplumsal İlişkilerde Verimlilik.....	10
Diğer Disiplinleri Anlamak	11
Düşünme Becerileri.....	11
Aktif Metin Okuma ve Anlama Becerileri.....	12
Aktif Dinleme Becerileri	12
Aktif Tartışma Becerileri.....	12
Aktif Yazma Becerileri.....	12
Eğitime Felsefe ile Bakabilmek.....	13
Kaynakça.....	15

2. BÖLÜM FELSEFE ÖĞRETİMİNİN TARİHÇESİ VE UYGULANAN FELSEFE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ YAPISI

(s. 17-52)

Felsefe Öğretiminin Tarihçesi.....	19
Uygulanan Felsefe Dersi Öğretim Programlarının Yapısı.....	32
1924/1934 yılı müfredat programı.....	32
1935/1938 yılı müfredat programı.....	34

1950/1957 yılı müfredat programı.....	36
1976 yılı müfredat programı.....	37
1985 yılı öğretim programı	38
1993 yılı öğretim programı	39
2009 yılı öğretim programı	40
Mevcut Felsefe Dersi 2017 Öğretim Programı	42
Genel Değerlendirme.....	45
Kaynakça	49

3. BÖLÜM

ÖĞRETİM STRATEJİLERİ, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ AÇISINDAN FELSEFE ÖĞRETİMİ

(s. 53-80)

Felsefe Öğretiminde “Düşünme” Yöntemi.....	56
Felsefe Öğretiminde “Diyalog” Yöntemi	61
Felsefe Öğretiminde “Okuma” Yöntemi	66
Felsefe Öğretiminde “Yazma” Yöntemi.....	70
Felsefe Öğretiminde “Aktif Öğrenme” Yöntemi	75
Kaynakça.....	79

4. BÖLÜM

FELSEFE DERSİ ÖĞRETİMİNDE UYGULANABİLECEK ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

(s. 81-109)

Akıl Yürütüyoruz.....	81
Hazırlık Soruları.....	81
AKIL YÜRÜTME VE DÜŞÜNME.....	81
Etkinlik 1- Beyin Jimnastiği.....	85
Etkinlik -2- Bugün Saraydayız.....	86
Etkinlik -3 Yazar Olsaydım	87
Sorular	87
Kaynakça	88
3D (Dil-Düşünce-Diyalog)	89
Hazırlık Soruları.....	89
Dil.....	89
Dil ve Düşünce İlişkisi	89

Kavram ve Terim	90
Etkinlik -1 Bugün Antik Yunandayız	91
Etkinlik -2 Bu Konuda Sen Ne Düşünüyorsun?.....	92
EK-1	93
Canlandırma	93
Kaynakça	94
Nasıl Okuyoruz?	95
Hazırlık Soruları.....	95
Felsefi Okuma	95
Etkinlik -1- Okuma Stratejim ve Ben	97
Etkinlik 2- Başkasının Gözleriyle Okumak	99
Ek- Öğretmenin Paylaşmış Olduğu Felsefi Okuma Stratejisi	101
Okuma Öncesi	101
Okuma Süreci	101
Okuma Sonrası	102
Değerlendirme.....	103
Kaynakça	103
Nasıl Yazıyoruz?.....	104
Hazırlık Soruları.....	104
Felsefi Deneme Yazma.....	104
Etkinlik 1- Bugün “Ben” Yazıyorum	106
Etkinlik 2- Bugün “Ben” Yazıyorum 2.....	107
Ek- Yazma stratejisi.....	107
Yazma Öncesi	107
Yazma Sırasında.....	108
Yazma Sonrasında	109
Değerlendirme.....	109
Kaynakça	109

2. KISIM: MANTIK ÖĞRETİMİ**1. BÖLÜM
MANTIK ÖĞRETİMİNE GİRİŞ**

(s. 113-123)

Mantık Nedir?	113
Mantığın Tarihçesi	116
Mantık Öğreniminin Sağladığı Yararlar	117
Kaynakça.....	122

**2. BÖLÜM
MANTIK ÖĞRETİMİNİN TARİHÇESİ VE UYGULANAN MANTIK
DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ YAPISI**

(s. 125-135)

Mantık Öğretiminin Tarihçesi.....	125
Uygulanan Mantık Dersi Öğretim Programlarının Yapısı.....	129
En Son Uygulanan 2009 Mantık Öğretim Programının Yapısı ve Özellikleri.....	132
Kaynakça	135

**3. BÖLÜM
MANTIK ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETİM STRATEJİLERİ, YÖNTEMLERİ,
TEKNİKLERİ VE OYUNLAR**

(s. 137-170)

Mantık Öğretiminde Öğretim Stratejileri	137
Mantık Öğretiminde Öğretim Yöntemleri	140
Mantık Öğretiminde Öğretim Teknikleri	149
Mantık Öğretiminde Oyunlar	162
Kaynakça.....	167

4. BÖLÜM MANTIK DERSİ ÖĞRETİMİNDE UYGULANABİLECEK ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

(s. 171-192)

Etkinlik Örneği 1	171
Etkinlik Örneği 2	174
Etkinlik Örneği 3	175
Etkinlik Örneği 4	177
Etkinlik Örneği 5	179
Etkinlik Örneği 6	181
Etkinlik Örneği 7	183
Etkinlik Örneği 8	185
Etkinlik Örneği 9	187
Etkinlik Örneği 10	189
Etkinlik Örneği 11	191

3. KISIM: SOSYOLOJİ ÖĞRETİMİ

1. BÖLÜM SOSYOLOJİ ÖĞRETİMİNE GİRİŞ

(s. 195-205)

Sosyoloji Nedir?	196
Sosyoloji Eğitiminin/Sosyolojik Eğitimin Yararları	198
Sosyoloji Dersinin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri	200
Kaynakça	205

2. BÖLÜM SOSYOLOJİ ÖĞRETİMİN TARİHÇESİ VE UYGULANAN SOSYOLOJİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ YAPISI

(s. 207-225)

Sosyoloji Öğretiminin Tarihçesi	207
Güncel Sosyoloji Dersi Öğretim Programının Yapısı ve Özellikleri	212
Programın Ölçme ve Değerlendirme Süreçleri	221
Kaynakça	224

3. BÖLÜM

ORTAÖĞRETİM SOSYOLOJİ DERS KİTAPLARINDA TÜRKÇE SOSYOLOJİ TERMİNOLOJİSİNİN GELİŞİMİ

(s. 227-236)

Giriş.....	227
Sosyolojinin Türkiye'ye Girişi ve Gelişimi	228
Lise Felsefe ve Sosyoloji (Cemil Sena Ongun)	231
Ortaöğretim Psikoloji Sosyoloji, Mantık Felsefe ve Pedagoji Terimleri Sözlüğü (MEB, 1952)	232
Toplumbilim Terimleri Sözlüğü (Özer Ozankaya, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1975).....	233
Kaynakça.....	235

4. BÖLÜM

İLKE, STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLER İLE DEĞERLENDİRME AÇISINDAN SOSYOLOJİ ÖĞRETİMİ

(s. 237-256)

Öğretim İlkeleri Açısından Sosyoloji Öğretimi.....	237
Sosyoloji Dersi Öğretim Stratejileri	239
Sosyoloji Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri.....	242
Grupla Çalışma Yöntemleri	245
Tartışma Yöntemleri	247
Soru-Cevap Yöntemi.....	249
Örnek Olay Yöntemi	250
Gözlem Yöntemi.....	250
Değerlendirme Açısından Sosyoloji Öğretimi ve Biçimlendirici Değerlendirmede Hızlı Teknikler	251
Kaynakça.....	255

5. BÖLÜM

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME BOYUTLARI İLE SOSYOLOJİ ÖĞRETİMİ

(s. 257-290)

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	261
Etkinlik Örneği 1 - Varsayalım	261
Etkinlik Örneği 2 - Sosyolojik Bakış.....	263

Etkinlik Örneği 3 - Benim Değerlerim.....	265
Etkinlik Örneği 4 - Edebiyatla Sosyoloji	266
Etkinlik Örneği 5 - Drama ile Sosyoloji	268
Etkinlik Örneği 6 - Filmler ile Sosyoloji.....	269
Etkinlik Örneği 7 - Sıradan Görünen Bir Eylemin Sosyolojik Analizi.....	271
Etkinlik Örneği 8 - Televizyon Reklamlarından Hareketle Statü ve Rol Analizi	275
Etkinlik Örneği 9 - Hayal Edelim.....	276
Etkinlik Örneği 10 - Biçimleyici Değerlendirme Etkinlik Örneği.....	279
Etkinlik Örneği 11 - Toplumsal Yaşam.....	283
Etkinlik Örneği 12 - İnsan İçin Toplumsal İlişkinin Önemi	284
Etkinlik Örneği 13 - Evlilik ve Boşanma Üzerine	286
Kaynakça.....	289

4. KISIM: PSİKOLOJİ ÖĞRETİMİ

1. BÖLÜM PSİKOLOJİ ÖĞRETİMİNE GİRİŞ

(s. 291-306)

Psikoloji Nedir?.....	293
Psikolojinin Tarihsel Arka Planı.....	294
Psikolojinin Erken Perspektifleri.....	295
Yapısalcılık.....	295
İşlevselcilik	296
Gestalt Psikolojisi	296
Davranışçılık.....	296
Psikolojide Güncel Perspektifler.....	297
Biyolojik perspektif	297
Bilişsel perspektif.....	297
Davranışsal perspektif	297
Hümanist perspektif	298
Psikanaliz.....	298
Psikolojinin İlişkili Olduğu Alanlar	299
Psikolojinin Alt Dalları.....	300
Psikoloji Öğretimi Nasıl Olur?	301
Psikolojide Kullanılan Güncel Yaklaşımlar ve Uygulanma Şekilleri	302
Psikolojinin Öğreniminin Sağladığı Yararlar.....	304
Kaynakça.....	305

2. BÖLÜM

PSİKOLOJİ ÖĞRETİMİNİN TARİHÇESİ VE UYGULANAN PROGRAMLARIN YAPISI

(s. 307-318)

Psikoloji Öğretiminin Tarihçesi.....	307
Uygulanan Psikoloji Dersi Öğretim Programları.....	311
2009 Psikoloji Dersi Öğretim Programının Yapısı.....	314
Programın Hedefi.....	314
Programın Amaçları.....	315
Programın İçeriği.....	315
Kaynakça.....	317

3. BÖLÜM

PSİKOLOJİ ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ÖĞRETİM STRATEJİLERİ, YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

(s. 309-327)

Psikoloji Öğretiminde Kullanılan Öğretim Stratejileri.....	319
Psikoloji Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemleri.....	324
Psikoloji Öğretiminde Kullanılan Öğretim Teknikleri.....	330
Kaynakça.....	337

4. BÖLÜM

PSİKOLOJİ ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

(s. 339-360)

Etkinlik Örneği 1.....	339
Etkinlik Örneği 2.....	341
Etkinlik Örneği 3.....	343
Etkinlik Örneği 4.....	345
2009 Psikoloji Öğretim Programı Çerçevesinde Kazanımlara İlişkin Etkinlik Hazırlama.....	346
Psikoloji Dersi Kazanımlarına Uygun Hazırlık Çalışması Uygulamaları.....	347
Psikoloji Dersi Kazanımlarına Uygun İçerik Hazırlama Uygulamaları.....	351
Psikoloji Dersi Kazanımlarına Uygun Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları...	357
Kaynakça.....	360
Editör ve Yazarlar Hakkında.....	361

1. KISIM

FELSEFE ÖĞRETİMİ